

AJUSTAREA PROIECTULUI CODULUI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI LA RIGORILE EUROPENE ȘI INTERNAȚIONALE

*Victor BALMUȘ, dr. în drept,
Institutul de Istorie, Stat și Drept,
A.Ș.M.*

THE ADJUSTMENT OF EDUCATION CODE PROJECT TO THE EUROPEAN AND INTERNATIONAL STANDARDS

The author exposes his opinion both about the opportunity and the significance of promotion of the educational Code project's ideas, and about the necessity of operating some modifications and complementations of the project for adjusting it with national and international normative frame.

Lansarea ce către președintele Republicii Moldova a proiectului Codului învățământului, în cadrul Conferinței internaționale cu genericul *Politici în domeniul științei și educației*, la care au participat miniștri ai educației și științei și președinți ai academiilor de științe din țările Europei Centrale și de Sud-Est, Caucaziene, CSI, Țările Balcanice și cele Baltice, vorbește elocvent despre importanța pe care o atribuie autoritățile publice învățământului și științei – pilonilor principali ai societății bazate pe cunoștințe, la care aspirăm.

În opinia noastră, ideile inovatoare care trebuie evidențiate și reproduse coerent în varianta finală a proiectului menționat sunt următoarele:

a) crearea unei structuri a sistemului de învățământ ajustate la rigorile ISCED și recomandările procesului Bologna, păstrând tradițiile sănătoase ale sistemului existent;

b) aplicarea nemijlocită a normelor constituționale care stipulează că „Învățământul de stat este gratuit”¹, prin includerea în proiectul de lege menționat a „priorităților fundamentale ale statului în domeniul învățământului”;

c) lărgirea autonomiei universitare și transparenței alegerilor organelor de conducere a instituțiilor de învățământ superior prin organizarea alegerilor directe de către Adunarea generală (Asamblăea) instituției de învățământ superior;

d) crearea Agenției evaluării și acreditării instituționale a instituțiilor de învățământ în cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare și asigurarea acreditării instituționale și științifice a instituțiilor de învățământ superior de către o instituție publică independentă;

e) suplimentarea denumirii instituțiilor de învățământ superior acreditate instituțional și științific cu cuvintele *universitate* sau *academie* în funcție de rezultatele acreditării, iar cele neacreditate să fie obligate să-și suplimenteze denumirea cu cuvântul *institut*;

f) instituirea masteratului doar în cadrul instituțiilor de învățământ superior acreditate instituțional și științific;

g) integrarea învățământului și științei în procesul de pregătire a cadrelor științifice prin „organizarea unui sistem eficient de studii prin masterat, doctorat și postdoctorat”², care ar include instituțiile de învățământ superior acreditate instituțional și științific și organizațiile din sfera științei și inovării acreditate științific;

h) asigurarea eficienței instruirii la masterat și pregătirea cadrelor științifice prin doctorat și postdoctorat în cadrul clusterelor științifico-educative care ar include: instituțiile de învățământ superior, inclusiv Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, organizațiile de profil din sfera științei și inovării și societățile comerciale interesate.

În opinia noastră, misiunea acestui proiect de lege este de a asigura cadrul juridic necesar pentru conjugarea eforturilor puterii, societății, învățământului și științei în crearea unui sistem de învățământ modern, inovațional și competitiv. Oportunitatea acestei alegeri este demonstrată de succesele acelor țări care încă nu demult se aflau la periferia dezvoltării economice mondiale, iar astăzi sunt printre primele: Finlanda, Singapore, Luxemburg, Olanda etc.

Este cunoscut că volumul informației deținut de civilizația noastră se dublează peste fiecare 5 ani, de aceea nu mai puțin important, pe lângă asimilarea cunoștințelor, devine asimilarea deprinderilor și tehnicii care ar ajuta la obținerea, procesarea și utilizarea informației noi. Astfel, este cert că transmiterea mecanică a cunoștințelor care se învechesc per-

¹ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.94, art. 35 alin. (4), Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994.

² Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15.07.2004, art. 74 e), Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.125-129 art. 663 din 30.07.2004

manent devine inefficientă și chiar irațională, soluția fiind trecerea la învățământul inovațional orientat spre obținerea unor competențe fundamentale ce ar permite, la necesitate, obținerea de sine stătătoare a cunoștințelor. Aceasta condiționează interacțiunea mult mai strânsă a învățământului inovațional cu practica, decât al celui tradițional. În consecință, învățământul inovațional presupune și instruirea în procesul creării cunoștințelor noi prin integrarea sferei științei și inovării cu procesul de învățământ și producerea.

Astfel, activitatea oamenilor instruiți în condiții noi se bazează nu doar pe cunoștințele înseși, dar pe cunoștințele întruchipate în produsele inovaționale competitive. Ca urmare importantă a aplicării învățământului inovațional devine modificarea sistemului de indicatori ai calității învățământului. Atenția principală este acordată înțelegerii și însușirii noțiunilor-cheie, metodelor științifice, deprinderilor de a obține și utiliza cunoștințele în diferite situații concrete.

Creșterea rigorilor față de calitatea învățământului stimulează dezvoltarea programelor de susținere de stat a cercetărilor fundamentale în universități, aflulul investițiilor private pentru demararea activităților inovaționale de interes comun. Astfel, prin desfășurarea unor concursuri exigente și transparente pentru obținerea granturilor și contractelor de la agenți economici, autorități publice locale, organizații filantropice interesate în procurarea proprietății intelectuale se va ajunge la lărgirea iminentă a bazei finanțării învățământului superior de către instituțiile de învățământ superior.

Este cert că viitorul prosper al Republicii Moldova, în mare măsură, este condiționat de pasibilitatea noastră de a accepta, susține și respecta în cadrul politicilor în domeniul științei și educației a unor principii deja aprobate de comunitatea academică europeană și internațională:

- a) reformarea consecventă a sistemului de învățământ arhaic în cel de tip inovațional;
- b) sporirea calității și competitivității învățământului;
- c) „producerea” unor cunoștințe și deprinderi unice;
- d) asimilarea cunoștințelor și oricăror succese pentru asigurarea succesului propriu, păstrând în același timp tradițiile naționale ale învățământului.

Astăzi, însă, cadrul normativ al Republicii Moldova în domeniul învățământului este dispersat și depășit, iar în unele cazuri favorizează creșterea discrepanțelor dintre învățământul universitar și sfera științei și inovării. Absolvenții universităților noastre devin necompetitivi pe piața mondială a forței de muncă de calificare înaltă, iar știința autohtonă

pierde capacitatea de reproducere a potențialului științific uman.

Cu toate că proiectul Codului învățământului reprezintă un salt în crearea unui sistem de învățământ inovațional, competitiv și modern, nu putem să trecem cu vederea că varianta proiectului, propusă spre examinare, conține dispoziții ce contravin Constituției Republicii Moldova, Codului cu privire la știință și inovare, adoptat din inițiativa președintelui Republicii Moldova și altor acte legislative.

Mai mult decât atât. După cum am menționat, legislația națională în domeniu nu stimulează eliminarea decalajului între învățământul universitar și sfera științei și inovării, deci, pentru realizarea obiectivelor procesului Bologna sunt iminent necesare următoarele acțiuni:

- a) diversificarea izvoarelor de finanțare a învățământului, științei și inovării;
- b) ajustarea proiectului Codului învățământului la prevederile Legii privind actele legislative nr. 780 din 27.12.2001, inclusiv:
 - redactarea întregului text al proiectului de lege vis-a-vis de limbajul și expresia juridică³, în special la compartimentul privind pregătirea cadrelor științifice;
 - structurarea proiectului Codului învățământului⁴ etc.;
- c) excluderea din textul proiectului de lege a sintagmei *Centrul pentru Instruire Universitară, Postuniversitară și Perfecționare*, deoarece acestui Centru se incumbă doar atribuțiile de administrare și elaborare a politicilor în domeniu, iar de instruirea generală a doctoranzilor și cercetarea științifică în cadrul tezei de doctorat se vor preocupa doctoranzii Universității Academiei de Științe a Moldovei și a organizațiilor din sfera științei și inovării acreditate;
- d) completarea proiectului Codului învățământului cu anexa *Regulamentul privind modul de evaluare și acreditare instituțională a instituțiilor de învățământ*;
- e) ajustarea proiectului Codului învățământului la prevederile procesului Bologna privind asigurarea mobilității studenților, doctoranzilor și profesorilor;
- f) completarea și modificarea Codului științei și inovării al Republicii Moldova cu dispoziții privind Agenția evaluării și acreditării instituționale a instituțiilor de învățământ etc.

³ Legea privind actele legislative nr. 780-XV din 27.12.2001, art. 19, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.36-38 art. 210 din 14.03.2002.

⁴ Idem, art. 24-33.